

TURLI YOSH GURUHLARIDA BADIY ADABIYOTNI O'QISHDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR

¹Abobakirova Odina Nabievna

Filologiya fanlari bo'yicha PhD

²Yusupova Jamola Sotvoldiyevna

Farg'ona davlat universiteti magistranti

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7912280>

ARTICLE INFO

Received: 01st May 2023

Accepted: 08th May 2023

Online: 09th May 2023

KEY WORDS

Badiiy adabiyot, maktabgacha ta'lim, ertaklar, o'yin, innovatsiya.

ABSTRACT

Ushbu maqola maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kitobxonlikka tayyorlashda ertaklar va ulardagi syujet mazmuniga taaluqli ko'rgazmalarni yaratish va qo'llash, turli xil tashkil qilingan o'yinlar orqali ma'lum izchillikda tarbiyalanuvchilarni harflar, bo'g'inlar, so'zlar, gaplar tuzish metodikasini takomillashtirishga yo'naltirilgan.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida uzviylik, uzluksizlik masalasi jiddiy qo'yilmoqda. Ushbu ko'p qirralik masalaning dolzarb yo'nalishlaridan biri – bolalarni badiiy adabiyotga qiziqishini oshirishdir.

Asosiy qism. Bolalar maktabga borishini kutmasdan, kitobxonlikka tayyorgarlikni maktabgacha davrdan boshlash katta ahamiyatga ega. Ilmiy-metodik manbalar tahlili va bizning olib borgan tadqiqotimiz tarbiyalanuvchilarni ma'naviy-axloqiy, muomala madaniyati, mehnatsevarlik va psixologik jihatdan tarbiyalashni, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ularni badiiy adabiyotga bo'lgan qiziqishlarini rivojlantirishga, tarbiyachi va bolalar o'rtasidagi hamda tengdoshlarning o'zaro munosabatlarini yo'lga qo'yishga qaratilgan.

Bizning tadqiqotimiz maktabgacha katta yoshdagi bolalarni badiiy adabiyotga qiziqtirishga yo'naltirilgan. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimida tatbiq etilgan «Ilk qadam» davlat o'quv dasturi asosida bolalarni kitobxonlikka tayyorlash ta'lim – tarbiyaning muhim omilidir. Shuning uchun ham mamlakatimizda ushbu masala dolzarblardan hisoblanadi va o'z yechimini kutmoqda.

Ushbu ishni joriy etishda biz bolalar adabiyoti, aniqrog'i maktabgacha yoshdagi bolalarga yaqin bo'lgan - ertaklar mazmuniga ularni qiziqtirib, e'tiborlarini undagi predmetli, syujetli-mazmunli rasmlarga, harflar, bo'g'inlar, so'zlarga qaratib, kitobxonlikka tayyorlash bo'yicha izlanishlar olib bordik.

Chunonchi, bolalarda badiiy adabiyotlardagi ertaklar matnini ilk o'qishga bo'lgan qiziqishlarini rivojlantirish uchun kitoblardagi ko'rgazmalar tarbiyalanuvchilar yoshiga, ularning atrof-olam xaqida olgan bilimi, tasavvur, tushunchalariga binoan tashkil etilib, metodik jihatdan to'g'ri namoyish qilinishi lozim. Ko'rgazmali material jozibali, tushunarli, rangli, yaqqol, yoqimli, ertak mazmunini to'g'ri aks etadigan va shunga muvofiq uni qabul qilishga istak, xohish uyg'otadigan, o'ylashga, mantiqiy fikr yuritishga, jumboqli vaziyat yaratishga qaratilgan bo'lishi lozim.

Sahnalashtirish tomoshani namoyish etishga, voqeni chuqurroq tushunib, qabul qilishga, nutq izchillikda rivojlanishiga yordam beradi. Syujetli-rolli o'yinlar jarayonida ishtiroqchilar ertaklardagi qahramonlar rolini ijro etishda, kitoblarda namoyish qilingan mehr uyg'otish, kutubxonalarning ahamiyatini anglashga qaratilgan.

Tadqiqot ishimizda quyidagi usullardan foydalandik: tarbiyachi tomonidan o'qilgan ertaklardagi matn parchalariga muvofiq ko'rgazmalar namoyish qilindi. Tinglangan matn bo'yicha suhbatlashish jarayonida, ertakning nomi hamda qahramonlarining bosh harfi bolalar bilan birgalikda o'qildi. So'ng ularga keyingi paydo bo'lgan harflarni ketma-ketlikda aytish, juft- juft o'qib berish taklif qilindi. Asosiy e'tibor bolalar nutqini rivojlantirish, ularni turli metodlar orqali bosma xarflar bilan tanishtirib, farqlashga, so'zning boshida qo'llashga qaratildi.

Masalan: "A" xarfi bilan boshlanadigan rasmlarni toping" va hokazo. "A" harfi bilan boshlanadigan rasmlarni toping" o'yini syujetlardagi harakatlarni nutq bilan bog'lashga o'rganadilar. Nutq orqali ular ham o'zining, ham tengdoshlarining xarakatlarini ta'riflaydi, muloqot asosida bir-birini to'ldiradi va fikr almashadi.

Shuningdek, tarbiyalanuvchilarni ertaklar vositasida kitobxonlikka tayyorlashda, qiziqishni rivojlantirish bilan birgalikda atrofdagi odamlar va mavjudotlarga Mazkur rivojlanish markazlar va mashg'ulotda ertaklar vositasida tarbiyalanuvchilarni kitobxonlikka tayyorlashda nutqni tinglash va anglashga, namoyish qilingan syujetli-mazmunli, predmetli ko'rgazmalarga oid pedagog-tarbiyachi va tengdoshlari bilan muloqot qilishga o'rganishiga qaratildi. Bolalarning qiziqishlari, maqsadlari, xohish-istaklari, niyatlari, kichik hayot tajribasini inobatga olgan holda dasturdagi rejaga oid bilimlar ma'lum izchillikda kattadan bolaga o'tqazilishiga, fikrlash ko'nikmasi, tengdosh o'rtoqlarini tushunish, ular bilan hamkorlik qilishiga intildik.

Xulosa. Ertaklar asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kitobxonlikka tayyorgarlashga doir ilmiy metodik manbalar va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib borgan tajriba- sinovlarimiz tahliliga asoslanib, xulosa qilishimiz mumkinki, tadqiq qilinayotgan masalanixoyat dolzarbdir. Mazkur o'quv-uslubiy ta'minot maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni kitobxonlikka tayyorlashda turli xil metodlar orqali xarflar, bo'g'inlar, suzlar, iboralar va gaplar tuzish metodikasini takomillashtirishga va bolalarni maktabga sifatli tayyorlashga xizmat qiladi.

References:

1. Tojimamatovich, J. V. (2023). CONCEPT AND ESSENCE OF INFORMATION SECURITY. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(4), 643-647.
2. Tojimamatovich, J. V. (2023). Digital Transformation of Educational Management System. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, 2(4), 202-206.
3. Jo'rayev Vohid Tojimamatovich, A. M. (2022). Working With Geospatial and Descriptive Data in A Geoinformation System. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 11, 113-116.
4. Zokirova, S. M., & Axmedova, D. O. (2021). WORKING WITH BORROWINGS GIVEN IN DICTIONARIES OF PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS. *Theoretical & Applied Science*, (3), 275-278.

5. Mukhtoraliyevna, Z. S., & Egamberdiyeva, H. M. (2023). USE OF MODERN TEACHING METHODS IN MOTHER LANGUAGE AND READING LITERACY LESSONS OF PRIMARY CLASS. *Open Access Repository*, 4(3), 1092-1100.
6. Mukhtoraliyevna, Z. S., & Salimakhon, M. (2022). Psycholinguistics and Neurolinguistics of Bilingualism. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 6, 387-391.
7. Zokirova, S. M., & Topvoldiyeva, Z. R. (2020). ABOUT BORROWINGS IN THE UZBEK LEXICON. *Theoretical & Applied Science*, (4), 701-705.
8. Зокирова, С. М. (2021). О ОМОСЕМАНТИЧЕСКОЙ КОНГРУЭНТНОСТИ В ЯЗЫКАХ. *Редакционная коллегия*.
9. Akmaljonovna, Z. A., & Usmonaliyeva, A. R. (2022). Analysis Of Views On The Formation Of The Linguistic Landscape Of The World. *Anglisticum. Journal Of The Association-Institute For English Language And American Studies*, 11(1), 11-18.
10. Akbarova, Z. A. (2020). THE STUDY OF THE CONCEPT OF "LANGUAGE CARRIER" IN LINGUISTICS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS OF HISTORY, CULTURAL STUDIES AND PHILOLOGY* (pp. 14-19).
11. Акбарова, З. А. (2020). Инсоннинг тили, руҳияти ва онгининг боғлиқлигига доир мулоҳазалар таҳлили. *Международный Журнал Искусство Слова*, 3(2).
12. Akmaljonovna, A. Z. (2020). The Impact Of Linguistic Consciousness On The World Image. *Anglisticum. Journal Of The Association-Institute For English Language And American Studies*, 9(5), 26-38.
13. Акбарова, З. А. (2020). Размышления О Психологической Характеристике Языковой Личности. In *Проблемы Филологического Образования* (pp. 146-151).
14. Urinboyeva, E. Y., & Zarina, M. (2022). Existence of Integration in Secondary Schools. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 6, 119-124.
15. Urinboyeva, E. Y., & Shahruza, R. (2021). About Gender Equality and the Process of Ensuring It. *International Journal of Innovative Analyzes and Emerging Technology*, 1(7), 54-56.
16. Urinboyeva, E. Y. (2021). Classification of Integrative Education. *International Journal of Culture and Modernity*, 11, 162-164.
17. Egamberdiyeva, Y. U. (2021). БО 'LAJAK O 'QITUVCHILARINING PSIXOLOGIK PEDAGOGIK BILIMLARINI INTEGRATSIYALASH JARAYONI. In *МОЛОДОЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ* (pp. 351-355).
18. Komilova, N. K., Karshibaeva, L. K., Egamberdiyeva, U. T., Abduvalieva, Z. L., & Allanov, S. Q. (2020). Study of nozogeographic situation and its study on the basis of sociological survey. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 14(3), 2118-2123.
19. Valijonovna, K. I. (2022). THE CONCEPT AND ESSENCE OF DIVERGENT THINKING IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY. *Gospodarka i Innowacje*, 22, 86-94.
20. Kxoldorova, I. (2019). Antisemic relations of generative lexx in Uzbek language. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(6), 327-330.
21. Valijonovna, X. I., & Kizi, K. G. K. (2022). National Values and Their Specific Characteristics. *International Journal of Culture and Modernity*, 14, 16-19.
22. Valijonovna, X. I. (2022). METHODS OF INCREASING MOTIVATION TO READING BOOKS IN PRIMARY CLASSES. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 199-205.

23. Kuchkarova, M. A., & Ganiyeva, S. (2023). FEATURES OF LOGICAL THINKING. *Open Access Repository*, 4(3), 674-679.
24. Kuchkarova, M. A. THE IMPORTANCE OF LOGICAL PROBLEMS IN DEVELOPING CRITICAL THINKING OF CHILDREN. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych*, 171.
25. Makhmuda, Q., & Maftuna, K. (2020). Creative tasks in mathematics lessons in primary classes. *Proceeding of The ICECRS*, 6, 398-400.
26. Kuchkarova, M. A. (2020). Решение Нестандартных Задач Методом Рассуждения На Уроках Математики В Начальных Классах. *Theoretical & Applied Science*, (1), 682-685.
27. Adkhamjonovna, K. M., & Sarvinoz, K. (2022). WAYS OF DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(10), 104-107.
28. Абобакирова, О. Н. (2022). ЛАТИФ МАҲМУДОВ ҲИКОЯЛАРИНИНГ СЮЖЕТ ҚУРИЛИШИДАГИ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАР. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 1(2), 197-202.
29. Абобакирова, О. (2015). Современные проблемы и инновационные подходы подготовки детей к школе. *Молодой ученый*, (3), 891-893.
30. Абобакирова, О. Н. (2020). Жанровые особенности узбекских детских рассказов (на примере творчества Латифа Махмудова). *Проблемы современной науки и образования*, (1 (146)), 95-98.